Richtlijn

Versie 3.0 22 december 2021

Uitvoering natuurbeheeractiviteiten zonder gedragscode natuurbeheer

Deze richtlijn is opgesteld om natuurbeheer uit te voeren in de periode dat er geen geldige gedragscode natuurbeheer (GCN) is.

Werking gedragscode
De gedragscode natuurbeheer (GCN) is een op de Wet natuurbescherming gebaseerd hulpmiddel dat zorgvuldige omgang met beschermde soorten bij de uitvoering van *regulier* natuurbeheer borgt. Als wordt gewerkt conform een gedragscode, hoeft de uitvoerder van natuurbeheeractiviteiten geen ontheffing aan te vragen en heeft de beheerder vrijstelling van rechtsververvolging bij eventuele onvoorziene schade aan beschermde soorten.
NB: Het gaat dus niet om natuur*herstel*maatregelen waarvoor in de regel een ontheffing moet worden aangevraagd.

Het ontbreken van de goedgekeurde GCN heeft ongewenste consequenties voor de uitvoering van regulier natuurbeheer terwijl de uitvoering van beheermaatregelen nodig zijn voor (leefgebieden van dezelfde beschermde) soorten. Daarom volgt hieronder de richtlijn voor uitvoering van maatregelen in het kader van regulier natuurbeheer, zolang er geen goedgekeurde GCN is.

Voor uitvoering van natuurbeheermaatregelen in de periode zonder geldige GCN geldt:

1. We werken natuurlijk zo zorgvuldig mogelijk. In veel gevallen, bijvoorbeeld indien kleinschalige gewerkt wordt buiten het broedseizoen en weggebleven wordt van groeiplaatsen van beschermde planten of winterverblijven van te beschermen dieren, zal het risico op overtreding van de Wet natuurbescherming nihil zijn. De inschatting van het risico is altijd aan een ecoloog/ beheerder van het betreffende terrein. Zorgvuldig werken betekent werken in de geest van de GCN 2016-2021, rekening houdend met de nieuw beschermde soorten onder de Wet natuurbescherming (die zijn niet per se dezelfde als onder de Flora- en faunawet, zie voor overzicht beschermde soorten in bijlage bij deze richtlijn). Dat betekent concreet:
    a) inventarisatie vooraf (gebruik eigen kennis, NDFF, SNL-monitoringsgegevens en veldbezoek). Zonder inventarisatie vooraf kan niet worden gewerkt.
    b) het nemen van algemene maatregelen, bijvoorbeeld door buiten gevoelige perioden te werken (zie kalenders GCN of kalenders van RvO),
    c) specifieke voorzorgsmaatregelen (nestplaatsen en burchten markeren, afstand houden, schaalgrootte aanpassen, materieel aanpassen, enzovoorts).
    d) vastleggen van (afspraken over) de uitvoering in het Ecologische Werkprotocol (EW) zodat voorzorgsmaatregelen aantoonbaar zijn.

2. **Als er een risico** bestaat dat beschermde soorten worden verstoord of gedood kan niet meer op de GCN worden teruggevallen. De inschatting van het risico is altijd aan de ecoloog/beheerder. De volgende keuzes zijn aan de orde, met in achtneming van de onder één vermelde zorgvuldige werkwijze:
    a) De natuurbeheermaatregelen dusdanig aanpassen dat de kans op schade aan beschermde soorten nihil is (terug naar stap 1);

b) Werken volgens een andere geldige en toepasbare gedragscode. Dit kan slechts zeer beperkt. Namelijk:
   - Voor het onderhoud van sloten (onderhoudsplicht voor waterschappen) kan de Gedragscode van de Unie van Waterschappen (met betrekking tot bestendig beheer) worden gebruikt. Hier werd in de bestaande GCN ook al naar verwezen.
   - Bent u een gemeente, waterschap of drinkwaterbedrijf (of werkt u in opdracht van) dan kunt u de betreffende gedragscodes gebruiken die door die organisaties zijn opgesteld.
   - Bosrandbeheer valt onder de gedragscode bosbeheer 2010-2017. Deze is nog steeds geldig.

c) Een ontheffing voor de betreffende maatregel aanvragen bij het bevoegd gezag. Let op dat het verkrijgen van een ontheffing een lange doorlooptijd kent.

d) De maatregel tot nader order uitstellen.

Let op: De VBNE onderzoekt op dit moment samen met TBO's en met het IPO de mogelijkheid tot het aanvragen van een tijdelijke generieke ontheffing per provincie. De VBNE heeft bovendien in februari 2022 meer duidelijkheid over wanneer de nieuwe gedragscode zou kunnen zijn goedgekeurd. De VBNE houdt u daarover op de hoogte. Volg nieuwsbrief en website. Voor meer informatie: mail Mark Brunsveld, adviseur Beheerpraktijk VBNE, m.brunsveld@vbne.nl of vraag na in de eigen organisatie.

Overzicht werkzaamheden die wel of niet per definitie kunnen worden uitgevoerd per natuurbeheeractiviteit.

Toelichting op de kolommen: Wanneer volgens de voorwaarden in de 3e kolom wordt gewerkt is uitvoering van de betreffende werkzaamheden mogelijk. Hierin vindt u ook maatregelen die in de reeds ingediende nieuwe gedragscode staan vermeld, maar dus niet in de oude. Daarmee is dit een zo actueel mogelijk overzicht van voorzorgsmaatregelen. Wanneer niet kan worden voldaan aan al deze voorwaarden geldt de laatste kolom. De opties zijn dan werken volgens een anders gedragscode (zeer beperkt mogelijk), aanvragen van een ontheffing of uitstel van de maatregel.

Natuurbeheeractiviteit genoemd in de gedragscode natuur 2016-2021 (in afwijkende volgorde)	**Toelichting**	**Werkzaamheden die doorgang kunnen vinden op voorwaarde dat er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan. Alleen dan is de kans op schade* aan beschermde soorten nihil.**	**Werkzaamheden die niet per definitie doorgang kunnen vinden zonder geldige gedragscode**

I Beheer van weidevogelgraslanden	Het gaat hier om graslanden met primair de doelstelling instandhouding en bevorderen van weidevogels. Volg bij de aanwezigheid van andere beschermde soorten het advies bij bijzondere gras- en hooilanden	• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Daarmee wordt bedoeld (zie ook hiervoor):
		  ○ Vooraf inventariseren
		  ○ Algemene voorzorgsmaatregelen en specifieke voorzorgsmaatregelen treffen
		  ○ Ecologisch Werkprotocol invullen
		• Werk altijd buiten de kwetsbare periode (1 maart tot 1 juli). Op deze wijze worden beschermde weidevogels ontzien.	

II Beheer van akkers		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg. • Werk altijd buiten de kwetsbare periode (15 maart – 15 juli)	

Natuurbeheeractiviteit genoemd in de gedragscode natuur 2016-2021	Toelichting	Werkzaamheden die doorgang kunnen vinden op voorwaarde dat er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan. Alleen dan is de kans op schade* aan beschermde soorten nihil.	Werkzaamheden die niet per definitie doorgang kunnen vinden zonder geldige gedragscode
III Omzagen en afzetten van houtige beplantingen		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg. • In leefgebieden van boomkikker, hazelmuis, beschermde vlindersoorten en beschermde plantensoorten worden struwelen en andersoortige lijnvormige elementen niet meer dan een kwart per keer afgezet en blijft er voldoende struweel over. Wat voldoende is wordt beargumenteerd door een ecologisch deskundige. • Niet omgezaagd worden bijzondere keverbomen waarvan bekend is of aanwijzingen zijn dat er zich populaties vliegend hert en/of vermiljoenkever bevinden. • Indien buiten de kwetsbare periode wordt gewerkt (1 maart – 1 september) inclusief genoemde aanvullende voorwaarden is het risico op verstoring of doden van beschermde soorten nihil	Als u maatregelen wilt uitvoeren in de kwetsbare periode (1 maart – 1 september periode varieert per soortengroep) en er is een risico op schade aan beschermde soorten bij uitvoering van de maatregelen, zie dan de opgesomde opties in de tekst boven de tabel, namelijk gebruik een andere gedragscode (zeer beperkt mogelijk), vraag een ontheffing aan of stel de maatregel uit.
IV Maaien van rietland		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden voor uitleg.* • Wanneer altijd buiten de kwetsbare periode (15 maart– 1 augustus) wordt gewerkt, dan is de kans op schade aan beschermde soorten nihil	Als u maatregelen wilt uitvoeren in de kwetsbare periode (15 maart – 1 augustus periode varieert per soortengroep) en er is een risico op schade aan beschermde soorten bij uitvoering van de

			maatregelen, zie dan de opgesomde opties in de tekst boven de tabel, namelijk gebruik een andere gedragscode (zeer beperkt mogelijk), vraag een ontheffing aan of stel de maatregel uit.
Natuurbeheeractiviteit genoemd in de gedragscode natuur 2016-2021	**Toelichting**	**Werkzaamheden die doorgang kunnen vinden op voorwaarde dat er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan. Alleen dan is de kans op schade* aan beschermde soorten nihil.**	**Werkzaamheden die niet per definitie doorgang kunnen vinden zonder geldige gedragscode**
V Begrazen van natuurterreinen	Het gaat hier alleen om begrazing met gehouden dieren.	• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg. • Bij inzetten van begrazing buiten de kwetsbare periode is schade aan beschermde soorten nihil. • Begrazing van natuurterreinen dat al langere tijd plaatsvindt in dezelfde vorm kan in de kwetsbare periode worden voortgezet.	Indien er voor het eerst begrazing wordt geïntroduceerd in een terrein in de kwetsbare periode (1 maart – 1 oktober) en er is risico op schade aan beschermde soorten, zie dan de opgesomde opties in de tekst boven de tabel, namelijk gebruik een andere gedragscode (zeer beperkt mogelijk), vraag een ontheffing aan of stel de maatregel uit. Dit geldt ook voor inzet van drukbegrazing.

Natuurbeheeractiviteit genoemd in de gedragscode natuur 2016-2021	**Toelichting**	**Werkzaamheden die doorgang kunnen vinden op voorwaarde dat er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan. Alleen dan is de kans op schade* aan beschermde soorten nihil.**	**Werkzaamheden die niet per definitie doorgang kunnen vinden zonder geldige gedragscode**
VI Beheer van bijzondere gras- en hooilanden		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg. • Wanneer er buiten de kwetsbare periode wordt gewerkt is schade aan beschermde soorten nihil. • Bij terreinen groter dan 5 ha wordt per maaibeurt ten minste 5% met een minimum van 0,5 ha niet gemaaid • Bij terreinen van 5 ha of kleiner wordt per maaibeurt ten minste 10% niet gemaaid tenzij er al voldoende dekking (ruigte, houtwallen, oevers, bosjes) in of langs het terrein aanwezig is.	Als u maatregelen wilt uitvoeren in de kwetsbare periode (1 maart – 1 oktober, periode varieert per soortengroep) en er is een risico op schade aan beschermde soorten bij uitvoering van de maatregelen, zie dan de opgesomde opties in de tekst boven de tabel, namelijk gebruik een andere gedragscode (zeer beperkt mogelijk), vraag een ontheffing aan of stel de maatregel uit.
VII Plaggen, chopperen, maaien en strooisel vegen van heide		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg. • Wanneer kleinschalig buiten de kwetsbare periode van 1 maart tot 1 oktober wordt gewerkt conform de gedragscode is de kans op schade aan beschermde soorten nihil. Denk aan kleinschalige plagplekjes ten behoeve van klokjesgentiaan of zandhagedis. ○ Kleinschalig is een plagplek altijd kleiner dan 5 are. Vraag een ontheffing aan bij	Als u maatregelen wilt uitvoeren in de kwetsbare periode (1 maart – 1 oktober, periode varieert per soortengroep) en er is een risico op schade aan beschermde soorten bij uitvoering van de maatregelen, zie dan de opgesomde opties in de tekst boven de tabel, namelijk gebruik een andere

		een plagplek groter dan 5 are (=500 m2) ○ Kleinschalig is een gechopperde oppervlakte van kleiner dan 5 are. Vraag een ontheffing aan bij een te chopperen oppervlakte van groter dan 5 are (=500 m2)	gedragscode (zeer beperkt mogelijk), vraag een ontheffing aan of stel de maatregel uit.
Natuurbeheeractiviteit genoemd in de gedragscode natuur 2016-2021	**Toelichting**	**Werkzaamheden die doorgang kunnen vinden op voorwaarde dat er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan. Alleen dan is de kans op schade* aan beschermde soorten nihil.**	**Werkzaamheden die niet per definitie doorgang kunnen vinden zonder geldige gedragscode**
VIII Schonen en baggeren van waterlopen	Bij waterlopen wordt al verwezen naar de Gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen (paragraaf 4.4.7, geldig tot 23-1-2024)	Mocht u werkzaamheden uitvoeren, gebruik dan de Gedragscode Wet natuurbescherming voor Waterschappen (paragraaf 4.4.4, geldig tot 23-1-2024).	Mocht u werkzaamheden uitvoeren, gebruik dan de Gedragscode Wet natuurbescherming voor Waterschappen (paragraaf 4.4.4, geldig tot 23-1-2024).
IX Branden van heide			• Wanneer er risico's bestaan op verstoring en doden van beschermde soorten wordt geadviseerd de maatregel uit te stellen • Indien u deze maatregel toch wilt uitvoeren zal een ontheffing moeten worden aangevraagd.
X Schonen en baggeren van poelen	Dit gaat alleen over poelen (geïsoleerd liggende waterpartijen).		• Bij het beheer van poelen is het risico op schade aan beschermde soorten

			groot in een groot deel van het jaar. Als het mogelijk is dan de werkzaamheden uitstellen. • Mocht u toch de werkzaamheden willen uitvoeren, zie dan de opsomming in tekst boven de tabel
XI Onderhoud van gebouwen en bouwwerken		• Werk in de geest van de GCN 2016-2021 met in achtneming van de nieuw beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Zie bij *I Beheer van weidevogelgraslanden* voor uitleg.	• Als u verstoring van beschermde soorten niet kunt voorkomen, vraag dan een ontheffing aan.

*schade aan beschermde soorten = het doden of vangen van dieren, vernielen van nesten, significante verstoring, vernieling van planten etc,. een en ander zoals dat in de Wet natuurbescherming verboden is.

Bijlage Beschermde dier- en plantensoorten Wet natuurbescherming

Soorten beschermd op basis van artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Alle vogelsoorten (plm. 700 soorten)

Soorten beschermd op basis van artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Planten (8)
Drijvende waterweegbree
Geel schorpioenmos
Groenknolorchis
Kleine vlotvaren
Liggende raket
Kruipend moerasscherm
Tonghaarmuts
Zomerschroeforchis

Zoogdieren (51)
=> Algemeen
Bever
Hamster
Hazelmuis
Lynx
Noordse woelmuis
Otter
Wolf
Wilde kat
=> Vleermuizen
Bechsteins vleermuis
Bosvleermuis
Brandts vleermuis
Franjestaart
Baardvleermuis
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grijze grootoorvleermuis
Grote hoefijzerneus
Grote rosse vleermuis
Ingekorven vleermuis
Kleine dwergvleermuis
Kleine hoefijzerneus
Laatvlieger
Meervleermuis
Mopsvleermuis
Noordse vleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Tweekleurige vleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis
=> Walvisachtigen
Bruinvis
Bultrug
Dwergpotvis
Dwergvinvis
Gestreepte dolfijn
Gewone dolfijn
Gewone spitsdolfijn
Gewone vinvis
Griend
Grijze dolfijn
Hille (Butskop)
Kleine zwaardwalvis
Narwal
Noordse vinvis
Orca
Potvis
Spitsdolfijn van Gray
Tuimelaar
Witflankdolfijn
Witsnuitdolfijn
Witte dolfijn

Amfibieën (8)
Boomkikker
Geelbuikvuurpad
Heikikker
Kamsalamander
Knoflookpad
Poelkikker
Rugstreeppad
Vroedmeesterpad

Reptielen (7)
Gladde slang
Muurhagedis
Zandhagedis
Dikkopschildpad
Kemps' zeeschildpad
Lederschildpad
Soepschildpad

Vissen (2)
Houting
Steur

Vlinders
Apollovlinder
Boszandoog
Donker pimpernelblauwtje
Grote vuurvlinder
Moerasparelmoervlinder
Pijlstaartvlinder
Pimpernelblauwtje
Teunisbloempijlstaart
Tijmblauwtje
Zilverstreephooibeestje

Libellen (9)
Bronslibel
Gaffellibel
Gevlekte witsnuitlibel
Groene glazenmaker
Mercuurwaterjuffer
Noordse winterjuffer
Oostelijke witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke witsnuitlibel

Kevers (4)
Brede geelrandwaterroofkever
Gestreepte waterroofkever
Juchtleerkever
Vermiljoenkever

Overige (2)
Bataafse stroommossel
Platte schijfhoren

Soorten beschermd op basis van artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Planten (76)
Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnachtorchis
Blaasvaren
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Franjegentiaan
Geelgroene wespenorchis
Geplooide vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groensteel
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine Schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonnedauw
Liggende ereprijs
Moerasgamander
Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Stofzaad
Scherpkruid
Schubvaren
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

Zoogdieren (33)
Aardmuis
Boommarter
Bosmuis
Bunzing
Damhert
Das
Dwergmuis
Dwergspitsmuis
Edelhert
Eekhoorn
Egel
Eikelmuis
Gewone bosspitsmuis
Gewone zeehond
Grijze zeehond
Grote bosmuis
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Molmuis
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Steenmarter
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis
Veldspitsmuis
Vos
Waterspitsmuis
Wezel
Wild zwijn
Woelrat

Amfibieën (8)
Alpenwatersalamander
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker
Middelste groene kikker
Vinpootsalamander
Vuursalamander

Reptielen (4)
Adder
Hazelworm
Levendbarende hagedis
Ringslang

Vissen (6)
Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal

Vlinders (20)
Aardbeivlinder
Bosparelmoervlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Duinparelmoervlinder
Gentiaanblauwtje
Grote parelmoervlinder
Grote vos
Grote weerschijnvlinder
Iepenpage
Kleine heivlinder
Kleine ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Sleedoornpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparelmoervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoervlinder
Zilveren maan

Libellen (8)
Beekrombout
Bosbeekjuffer
Donkere waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
Speerwaterjuffer

Kevers (1)
Vliegend hert

Overige soorten (1)
Europese rivierkreef